

Gietrzwałd
– miejsce objawień maryjnych

Ks. Krzysztof Bielawny

Gietrzwałd
– miejsce objawień
maryjnych

Olsztyn 2014

Za zgodą Kurii Metropolitalnej
Archidiecezji Warmińskiej
Olsztyn, 13 grudnia 2013 r.
L.dz. 1592/2013

Fotografie
Anna Cieślak, Ewa Maciejczyk
i Archiwum Biblioteki *Hosianum* w Olsztynie

Projekt okładki, skład, łamanie
Bogdan Grochal

Korekta
Alicja Bartosik

© Copyright by Krzysztof Bielawny

ISBN 978-83-61864-14-1

Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne
ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego 11
10-457 Olsztyn

Druk:
Zakład Poligraficzny J. Skrajnowski
ul. Krótka 1, 11-300 Biskupiec

Wprowadzenie

Niewielka miejscowość w południowej części Warmii, na szlaku komunikacyjnym pomiędzy Olsztynem a Ostródą, która każdego roku ściąga setki tysięcy pątników, to sanktuarium maryjne w Gietrzwałdzie. W okresie prześladowań Kościoła rzymskokatolickiego i germanizacji miejscowej ludności polskiej, a dokładnie w roku 1877 objawiła się Matka Boża dwom dziewczynkom – Justynie Szafryńskiej i Barbarze Samulowskiej. Objawienia trwały od 27 czerwca do 16 września. W czasie objawień każdego dnia gromadziły się tysiące pątników. Główną prośbą Matki Bożej były słowa skierowane do wizjonerek: „Odmawiajcie codziennie różaniec”. Przez dziesiątki lat starano się pomniejszać rolę orędzia gietrzwałdzkiego. Tak było zarówno w czasie kulturkampfu, w okresie nazizmu hitlerowskiego, jak i w okresie komunizmu. Objawienia gietrzwałdzkie zostały zatwierdzone przez rządcę

diecezji warmińskiej, ks. bpa Józefa Drzazgę w roku 1977: „(...) jako nie sprzeciwiające się wierze i moralności chrześcijańskiej, oparte na faktach wiarygodnych, których charakter nadprzyrodzony i Boży nie da się wykluczyć”. Do sanktuarium gietrzwałdzkiego nieustannie przybywają tłumnie pielgrzymi a odpust w niedzielę po 8 września jest fenomenem na mapie religijnej Polski i Europy.

1. Dzieje Gietrzwałdu

Gietrzwałd, który zasłynął w 1877 r. z objawień Matki Bożej, otaczają niewielkie wzgórza. Przez tę niedużą miejscowość przepływa rzeka Giłwa, która wpada do Pasłęki. Nazwę miejscowości odnajdujemy w dokumentach z XIV w., kiedy to Kapituła Warmińska wydała akt lokacyjny dla wsi i akt erekcyjny dla nowej parafii. W XIV stuleciu wybudowano kościół drewniany, a na przełomie XIV i XV w. murowany, pod wezwaniem Narodzenia Najświętszej Marii Panny. Pierwszy kościółek był niewielki, wzniesiony na podmurówce z polnych kamieni. Drugą świątynię, wzniesioną z cegieł, konsekrował bp sufragan Jan Wilde 31 marca 1500 r. Od pierwszych stuleci swego istnienia parafia była znana z kultu Obrazu Matki Boskiej. Pierwsza wzmianka o istnieniu obrazu w kościele gietrzwałdzkim pochodzi z XVI w., nieznany jest artysta, który go namalował. Przedstawia Maryję z Dzieciątkiem Jezus. Na obrazie odnajdujemy napis: *Ave Regina Coelorum, Ave Domina Angelorum.*

Przez wiele stuleci używano niemieckiej nazwy dla Gietrzwałdu, która brzmiała *Ditrichswalde*. W akcie lokacyjnym użyto nazwy dla tej miejscowości *Dytherichswalt*, i tak ją określano w różnych pisowniach do 1945 r. Po raz pierwszy nazwy w brzmieniu polskim Gietrzwałd, użył Wojciech Kętrzyński w roku 1879. Według Viktora Roehricha, znawcy kwestii kolonizacji Warmii, nazwa *Dytherichswald* oznacza `dziewiczy las` i, być może, jest ona pochodzenia pruskiego. A w borach warmińskich znajdowało się sporo niewielkich osad.

W latach 1516–1519 i 1520–1521 Gietrzwałd nawiedzał kanonik Mikołaj Kopernik. Parafia gietrzwałdzka leżała wówczas w granicach komornictwa olsztyńskiego, którego administratorem był Kopernik. Kanonik odwiedził parafię gietrzwałdzką m.in. 6 kwietnia 1519 roku. Odnotował w sporządzonych notatkach nazywanych lokacjami łąnów opuszczonych: „Urban Gunter objął 4 łąny, z których zbiegł Jakub Rape. Otrzymał 4 konie, 4 wieprze, 2 krowy, 10 korcy owsa, 2 korce jęczmienia, 1,5 korca siemienia lnianego, 1 kocioł, wóz, pług. Poręczył zaś wieczyście Paweł Gunter”. Z notatek dowiadujemy się,

że chłopci w parafii gietrzwałdzkiej siali owies, jęczmień i len, a z inwentarza żywego trzymali w zagrodach bydło i konie.

Gietrzwałd wielokrotnie był niszczone i plądrowany przez wojska przechodzące przez południową część Warmii. Po wielu spustoszeniach spowodowanych działaniami wojennymi w latach 1519–1521 kapituła olsztyńska zagospodarowywała opuszczone gospodarstwa i pola w swym komornictwie. Mikołaj Kopernik, administrator komornictwa olsztyńskiego, obsadzał opuszczone gospodarstwa osadnikami z Warmii, ale nie tylko. Do zniszczonej i wyludnionej południowej Warmii napływali osadnicy z Polski, przede wszystkim z Mazowsza. Nowi osadnicy byli przede wszystkim Polakami, którzy przynosili ze sobą tradycje i kulturę polską. Na początku XVI stulecia ludność polska stanowiła większość mieszkańców parafii gietrzwałdzkiej. Nowa sytuacja wymagała nowych rozwiązań i uregulowań prawnych. To przyczyniło się do napisania w 1540 r. wilkierza, który normował prawa i obowiązki społeczności wiejskiej. W roku 1639 wilkierz przetłumaczył na język polski ówczesny proboszcz gietrzwałdzki Jakub Tuławski.

Spis treści

Wprowadzenie	5
1. Dzieje Gietrzwałdu	7
2. Gietrzwałd w czasie objawień	18
3. Treść objawień	20
4. Gietrzwałd po objawieniach maryjnych	43
5. Świadkowie objawień maryjnych w Gietrzwałdzie	51
6. Fenomen odpustów gietrzwałdzkich	72
Zakończenie	75
Aneks	76